

Vergaderjaar 2024–2025

17 050

Misbruik en oneigenlijk gebruik op het gebied van belastingen, sociale zekerheid en subsidies

Nr. 611

BRIEF VAN DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 mei 2025

De sociale zekerheid in Nederland is bedoeld om mensen die (al dan niet tijdelijk) niet in hun eigen inkomen kunnen voorzien, bestaanszekerheid te bieden.

Het is van grote waarde dat we in ons land een stelsel hebben dat mensen ondersteunt wanneer zij onvoldoende middelen hebben om rond te komen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat mensen krijgen waar ze recht op hebben. Zo kunnen mensen in hun bestaan voorzien en wordt sociale rechtvaardigheid bevorderd. De meeste mensen willen de regels naleven. En als er sprake is van een overtreding, kan het gaan om een vergissing. Maar daadwerkelijk misbruik doet afbreuk aan het stelsel en moet daarom zoveel mogelijk worden voorkomen en, indien het zich voordoet, doeltreffend worden aangepakt. Hiermee behouden we het draagvlak voor de sociale zekerheid.

Bij de aanpak van misbruik werkt de overheid samen, zowel bilateraal als in samenwerkingsverbanden. In 2003 is de Landelijke Stuurgroep Interventieteams (LSI) opgericht met als doel het voorkomen en bestrijden van onrechtmatig gebruik op het terrein van de sociale zekerheid en de inkomensafhankelijke regelingen, van belasting- en premiefraude en van het niet naleven van de arbeidswetten. In dit samenwerkingsverband werken de Nederlandse Arbeidsinspectie, UWV, SVB, gemeenten, de Belastingdienst, dienst Toeslagen en de IND intensief samen en delen zij kennis en signalen.

De afgelopen jaren hebben drie onderzoeken naar de LSI plaatsgevonden. In 2023 is uw Kamer geïnformeerd over de evaluatie van het LSI-convenant¹. Eind 2024 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de twee

¹ Kamerstukken 2023/24, 17 050, nr. 606.

opvolgende onderzoeken². Dit betrof het onderzoek gedaan naar de waarborgen binnen de LSI op het terrein van privacy en non-discriminatie (uitgevoerd door Pro Facto en Hooghiemstra en Partners (hierna: Pro Facto c.s.)) en het onderzoek naar de waardepropositie van de LSI (uitgevoerd door Motivaction).

De conclusies en aanbevelingen heb ik ter harte aangenomen en deze hebben geleid tot een modernisering van het samenwerkingsverband. Dat wil zeggen: een vernieuwde koers en een wijziging van de naam. Met deze brief informeer ik u, zoals toegezegd in de brief van 6 november 2024³, over deze nieuwe koers, de naamswijziging die daarmee gepaard gaat en de verdere opvolging van de aanbevelingen uit bovengenoemde onderzoeken.

Nieuwe naam

Er is gekozen voor een nieuwe naam, die beter de lading dekt van de samenwerking en past bij de vernieuwde koers. De LSI heet voortaan het LSN: Landelijk Samenwerkingsverband Naleving Sociaal Stelsel en Arbeidswetten. Deze naam geeft beter uitdrukking aan het doel en de reden van bestaan van het LSN. Daarmee wordt invulling gegeven aan de aanbeveling van de evaluatie van Motivaction om de naam te heroverwegen, omdat de naam «Landelijke Stuurgroep Interventieteams» verkeerde associaties oproep.

Een vernieuwde koers

Drie pijlers

Samenwerken in het optreden tegen misbruik is belangrijk voor een effectieve aanpak. Bij het willens en wetens overtreden van regels beperken overtreders zich veelal niet tot één domein. Daar waar arbeidswetten overtreden worden om (werkgevers)kosten te verlagen, wordt mogelijk ook andere, bijvoorbeeld fiscale, wet- en regelgeving overtreden. Hetzelfde geldt voor misbruik met uitkeringen en toeslagen. Ook hier zien we dat personen die inkomensondersteuning aanvragen, zonder daar recht op te hebben, dit regelmatig ook proberen op andere terreinen. Door samen te werken en gezamenlijk op te treden kunnen overheidsorganisaties beter zicht krijgen op dergelijke problematiek en deze gericht aanpakken.

De LSN-partners hebben drie pijlers in hun aanpak gedefinieerd. De eerste is *uitvoering*, het uitvoeren van gezamenlijke projecten, vaak op basis van gegevensdeling. Het LSN richt zich hierbij op thematische en fenomeen-gerichte projecten. In de paragraaf hieronder licht ik dit nader toe. De tweede pijler is *preventie*, in de zin van het bevorderen van regelnaleving en voorkomen van misbruik en (aanpalende) problematiek, indien dit naar voren komt in een LSN-project. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het doorverwijzen van de burger naar de juiste loketten voor aanvullende inkomensondersteuning of zorg of het signaleren richting beleidsmakers dat wet- en regelgeving aanpassing behoeft. Ook wordt gekeken hoe partners elkaar kunnen versterken met een gezamenlijke aanpak en hoe zij van elkaar kunnen leren, bijvoorbeeld in de inzet op het bevorderen van regelnaleving en voorkomen van vergissingen. Alles uiteraard binnen de mogelijkheden van wet- en regelgeving, zoals de AVG. De derde pijler is *kennis- en expertisedeling*. Door het organiseren van kennissessies op onderwerpen als effectmetingen, veiligheid tijdens handavingsbezoeken

² Kamerstukken 2024/25, 17 050, nr. 610.

³ Kamerstukken 2024/25, 17 050, nr. 610.

of specifieke thema's en/of fenomenen kunnen partners van elkaar leren. Uiteraard kent iedere partner zijn eigen doelgroep en regelingen, maar de uitdagingen waar de diverse partners voor staan zijn vergelijkbaar.

In het verleden heeft het LSN ook ingezet op de wijkgerichte aanpak (WGA)⁴. Hiervoor is een overkoepelende Data Protection Impact Assessment (DPIA) in concept geschreven, waarin de privacyrisico's van de gegevensverwerking voor deze aanpak zijn omschreven en beheersmaatregelen zijn opgenomen. Bij de partners bleek onvoldoende draagvlak om verder te gaan met de WGA. Een hernieuwde afweging tussen het belang van het bestrijden van misbruik en of dat feitelijk in wijken plaats zou moeten vinden, heeft geleid tot het besluit dat LSN de WGA staakt. Het LSN zet daarom voortaan in op een thematische en fenomeengerichte aanpak.

Projecten op thema's en fenomenen

Ook voor projecten op thema's en fenomenen waarbij (persoons)gegevens worden uitgewisseld moeten de randvoorwaarden rond privacy en gelijke behandeling op orde zijn. Vooruitlopend op de invulling van deze randvoorwaarden worden mogelijkheden voor projecten op verschillende thema's verkend. Bij alle thema's is het belangrijk te kijken wat er binnen de scope van artikel 64 Wet SUWI, de grondslag voor de samenwerking, valt en waar het LSN een toegevoegde waarde kan hebben, in aanvulling op wat er al gebeurt door de individuele partners of in andere samenwerkingsvormen. Een voorbeeld van een thema dat het LSN aan het verkennen is, is het thema arbeidsmigranten.

Verkenning van een structurele regionale samenwerking

De huidige werkwijze van het LSN met tijdelijke projecten is gericht op specifieke fenomenen of thema's. Dit systeem heeft echter beperkingen. Zo moet elke keer een projectstructuur ingericht worden en is het lastig de opgedane expertise en het opgebouwde netwerk na een project in stand te houden. Daarom is besloten om de mogelijkheden van een vaste regionale teamstructuur te verkennen, waarbij de signalen van meervoudig belang per regio door een vaste samenwerking van mensen kunnen worden opgepakt. Voordeel van een structurele samenwerking is dat relaties, ervaring en expertise duurzaam opgebouwd kunnen worden. De verwachting is bovendien dat de samenwerking verbetert en de administratieve lasten afnemen. Waar sprake is van overtreding van meerdere wetten kan verder in gezamenlijkheid afgewogen worden hoe organisaties passend kunnen reageren. Hiermee wordt bedoeld dat gereageerd wordt op een manier die recht doet aan wat er gebeurd is en de omstandigheden van de persoon. Momenteel verkent het LSN wat er nodig is om een pilot te draaien.

Waarborgen

Het LSN zorgt dat zijn processen voldoende waarborgen bevatten om ervoor te zorgen dat zijn aanpak zorgvuldig is. Hierbij kan gedacht worden aan waarborgen rondom privacy zoals het werken met DPIA's en het tijdig verwijderen van persoonsgegevens na afloop van een project. De afgelopen maanden heeft het LSN in aanvulling hierop de diverse aanbevelingen uit de hierboven genoemde onderzoeken opgepakt. Zo wordt er gewerkt aan richtlijnen om in kaart te brengen welke risico's op direct of indirect onderscheid de keuze voor een thema oplevert. Ook

⁴ De werkwijze van de LSI bij de wijkgerichte aanpak is toegelicht in de brief van 26 januari 2023 (Kamerstukken 2022/23, 17 050, nr. 604).

worden procedures en werkinstructies opgesteld ten behoeve van de uitvoering van de rechten van betrokkenen en wordt er gewerkt aan een interventieladder voor thematische en fenomeengerichte projecten.

Het convenant LSI uit 2017 wordt aangepast en er worden richtlijnen opgesteld voor de evaluatie van projecten, met als doel om privacy en gelijke behandeling onderdeel daarvan te maken. Ook kijkt het LSN naar communicatie. Het LSN wil transparant zijn over wat het is, wat zijn doel is, wat het wel en niet doet en hoe het te werk gaat. Zo weten mensen waarom en hoe het LSN controleert op de naleving. Hiertoe komt er onder meer een webpagina om actief te informeren over wat het LSN is en wat zij doet.⁵ Projecten op basis van gegevensdeling zullen pas gestart worden als aan alle waarborgen wordt voldaan.

Afsluitend

Samenwerking tussen de diverse overheidsorganisaties is van groot belang voor een effectieve en efficiënte aanpak van misbruik. Een samenwerkingsverband als het LSN is een mooi voorbeeld van een dergelijke samenwerking.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Y.J. van Hijum

⁵ De beoogde site is <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-sociale-zaken-en-werkgelegenheid/organisatie/commissies/lsn>. Deze zal binnenkort online gaan.